

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Φιλοσοφία της Γλώσσας

Ενότητα: Ενικοί Όροι. Κριτική της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων

Ελένη Μανωλακάκη

Σχολή Θετικών Επιστημών

Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης (Μ.Ι.Θ.Ε.)

1. Κριτική της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων.....	3
1.1 Σημασιολογικός Εξτερναλισμός (Putnam).....	9
2. Σημειώματα	11

1. Κριτική της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων

Κεντρικός άξονας της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων είναι η θέση ότι το νόημα-σημασία ενός ονόματος δίνεται από μια οριστική περιγραφή και επομένως ικανή και αναγκαία συνθήκη για την κατανόηση ενός ονόματος είναι η συσχέτιση του ονόματος με κάποια οριστική περιγραφή. Όπως έχουμε επισημάνει, σύμφωνα με μια ευρέως διαδεδομένη ερμηνεία των φρεγκιανών σημασιών, η σημασία ενός ονόματος είναι μια περιγραφική συνθήκη. Η αναφορά του ονόματος καθορίζεται ως όποιο αντικείμενο είναι μοναδικό στο να ικανοποιεί την περιγραφή. Σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία των φρεγκιανών σημασιών, η θεωρία των ονομάτων του Frege είναι μια περιγραφική θεωρία ονομάτων, όπου το όνομα συσχετίζεται με την περιγραφική συνθήκη η οποία αποτελεί και τη σημασία που εκφράζει το όνομα. Η ανάλυση των κοινών ονομάτων του Russell διαφοροποιείται από αυτή του Frege ως προς το ότι ο Russell αρνείται να αποδώσει οντολογική υπόσταση στις σημασίες και αποδίδει στα κοινά κύρια ονόματα τη λογική λειτουργία ελλιπών συμβόλων. Όμως η θεωρία ονομάτων του Russell είναι επίσης μια περιγραφική θεωρία ονομάτων, διότι στη θεωρία του Russell τα κοινά κύρια ονόματα αποτελούν συντομογραφίες οριστικών περιγραφών. Και μολονότι τα κοινά κύρια ονόματα δεν αποτελούν λογικά κύρια ονόματα και δεν έχουν αναφορική λειτουργία, η οριστική περιγραφή μέσω της παραφράζεται η πρόταση που περιέχει το κοινό όνομα *υποσημαίνει* κάποιο αντικείμενο, στην περίπτωση που κάποιο αντικείμενο είναι μοναδικό στο να πληροί την περιγραφή. Έτσι, ακολουθώντας την προσέγγιση του Russell, ο όρος «ο Αριστοτέλης» δεν αναφέρεται σε κάποια οντότητα, αλλά αποτελώντας συντομογραφία κάποιας οριστικής περιγραφής π.χ. «ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου» υποσημαίνει μια οντότητα, υποσημαίνει εκείνο το πρόσωπο που υπήρξε ο μοναδικός δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Επομένως, με τρόπο καταχρηστικό, θα λέγαμε ότι η αναφορά του όρου «ο Αριστοτέλης» καθορίζεται ως όποιο αντικείμενο είναι μοναδικό στο να ικανοποιεί την περιγραφή με την οποία είναι συνδεδεμένος ο όρος. Εν κατακλείδι, ίσως όχι απόλυτα πιστά σε μια ορθή ερμηνεία των φρεγγιακών σημασιών και των ρασελιανών περιγραφών, μπορούμε να εντοπίσουμε στους Frege και Russell τις βασικές θέσεις της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

Βασικές θέσεις της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων

- A) Το νόημα ενός ονόματος δίνεται μέσω της συσχέτισης του ονόματος με κάποια οριστική περιγραφή.
- B) Η αναφορά ενός ονόματος καθορίζεται ως το μοναδικό αντικείμενο που ικανοποιεί την περιγραφή με την οποία συσχετίζεται το όνομα.

Γ) Η οριστική περιγραφή με την οποία συσχετίζεται το όνομα αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη για τον καθορισμό της αναφοράς του.

Επομένως, σύμφωνα με την περιγραφική θεωρία των ονομάτων, ικανή και αναγκαία συνθήκη για την κατανόηση, για παράδειγμα, του ονόματος «Αριστοτέλης» είναι η συσχέτιση του ονόματος με κάποια οριστική περιγραφή. Η αναφορά του όρου «Αριστοτέλης» καθορίζεται από την περιγραφή αυτή. Η αναφορά του όρου «Αριστοτέλης» καθορίζεται ως όποιο αντικείμενο είναι μοναδικό στο να ικανοποιεί μια περιγραφή, όπως «ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου», «ο περισσότερο φημισμένος μαθητής του Πλάτωνα», «ο ιδρυτής του Λυκείου στην αρχαία Αθήνα», «ο Έλληνας φιλόσοφος που γεννήθηκε στα Στάγειρα».

Ωστόσο, η περιγραφική θεωρία των ονομάτων αντιμετωπίζει ορισμένα προβλήματα.

Ι) Μια πρώτη κατηγορία προβλημάτων πηγάζει από το ότι είναι δυνατό με ένα όνομα να συσχετίζονται διάφορες οριστικές περιγραφές. Και εγείρονται τα ακόλουθα ερωτήματα:

Ποια από όλες τις οριστικές περιγραφές με τις οποίες είναι δυνατό να συσχετισθεί ένα όνομα θα πρέπει να θεωρηθεί η σημασία του (Frege) ή θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί στην παράφραση της πρότασης που περιέχει το όνομα σε μια πρόταση που περιέχει οριστική περιγραφή (Russell); Υπενθυμίζουμε ότι το νόημα ή η σημασία είναι κάτι κοινό που συλλαμβάνουν οι ομιλητές μιας γλώσσας και το οποίο καθιστά δυνατή την επικοινωνία μεταξύ τους. Σκεφτείτε την περίπτωση που ένα πρόσωπο μαθαίνει να χρησιμοποιεί τον όρο «ο Αριστοτέλης» συσχετίζοντάς το με την οριστική περιγραφή «ο φιλόσοφος που γεννήθηκε στα Στάγειρα» και κάποιο άλλο πρόσωπο μαθαίνει να χρησιμοποιεί τον όρο «ο Αριστοτέλης» συσχετίζοντάς το με την οριστική περιγραφή «ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου». Σύμφωνα με την περιγραφική θεωρία των ονομάτων τα δύο πρόσωπα αποδίδουν διαφορετικό νόημα στον όρο «Αριστοτέλης» και επομένως δεν θα μπορούσε να υπάρξει επικοινωνία μεταξύ τους στη διάρκεια ενός διαλόγου όπου χρησιμοποιούν τη λέξη «Αριστοτέλης».

Ίσως επιχειρήσουμε να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα τροποποιώντας την κλασική περιγραφική θεωρία των ονομάτων έτσι ώστε, αντί της θέσης ότι το νόημα ενός ονόματος δίνεται μέσω της συσχέτισής του με μια οριστική περιγραφή, προτείνουμε ότι το νόημα ενός ονόματος δίνεται μέσω της συσχέτισής του με όλες τις οριστικές περιγραφές που είναι συνδεδεμένες με το όνομα. Η αναφορά του ονόματος θα καθορίζεται ως το μοναδικό αντικείμενο που ικανοποιεί τη *σύζευξη* όλων των περιγραφών που σχετίζονται με το όνομα. Θα λέγαμε επομένως ότι η αναφορά του όρου «Αριστοτέλης» είναι εκείνο το πρόσωπο που είναι μοναδικό στο να ικανοποιεί την περιγραφή «δάσκαλος του μεγάλου Αλεξάνδρου και ο πιο φημισμένος μαθητής του Πλάτωνα και συγγραφέας των *Μετά τα Φυσικά* και ιδρυτής του Λυκείου στην αρχαία Αθήνα». Ωστόσο η απάντηση αυτή αντιμετωπίζει κάποια προβλήματα. Σκεφτείτε την περίπτωση που αποδεικνύεται κατόπιν

ιστορικής μελέτης ότι κάποια από αυτές τις περιγραφές είναι κενή. Υποθέστε ότι κάποτε μαθαίνουμε ότι ήταν προϊόν ιστορικής ανακρίβειας η πληροφορία ότι ο Αριστοτέλης γεννήθηκε στα Στάγειρα και ότι στην πραγματικότητα γεννήθηκε στη Θήβα. Επομένως η περιγραφή «ο φιλόσοφος που γεννήθηκε στα Στάγειρα» είτε είναι κενή, στην περίπτωση που δεν υπήρξε ποτέ κάποιο πρόσωπο που ήταν φιλόσοφος και είχε γεννηθεί στα Στάγειρα, είτε δεν ικανοποιείται από τον Αριστοτέλη. Εφόσον λοιπόν κάποιο από τα συζευκτικά της σύζευξης περιγραφών που υποθέσαμε ότι δίνουν το νόημα του όρου «Αριστοτέλης» και καθορίζουν την αναφορά του δεν ικανοποιείται από το αντικείμενο που ικανοποιεί τα άλλα συζευκτικά (πχ αποδειχθεί ότι στην πραγματικότητα κάποιος άλλος φιλόσοφος γεννήθηκε στα Στάγειρα από αυτόν που έγραψε τα *Μετά τα Φυσικά* και από αυτόν που δίδαξε τον Μέγα Αλέξανδρο) ο όρος «Αριστοτέλης» θα καταστεί όνομα δίχως αναφορά (διότι δεν θα υπάρχει αντικείμενο που να ικανοποιεί τη σύζευξη). Σε μια τέτοια περίπτωση η τροποποιημένη περιγραφική θεωρία των ονομάτων που προτείνουμε, έχει την καταστροφική συνέπεια ότι ο όρος «Αριστοτέλης» είναι όρος δίχως αναφορά. Εφόσον διασυνδέσαμε τον όρο με τη σύζευξη των οριστικών περιγραφών, και, προκειμένου κάτι να είναι το μοναδικό αντικείμενο που ικανοποιεί τη σύζευξη των οριστικών περιγραφών θα πρέπει να είναι το μοναδικό αντικείμενο που ικανοποιεί όλες τις περιγραφές της σύζευξης, αρκεί μια περιγραφή να είναι κενή για να καταστεί κενός ο όρος.

Μια διέξοδος στα παραπάνω προβλήματα προτείνει ο John Searle¹. Η θέση του Searle είναι ότι δεν είναι ανάγκη να συσχετίσουμε ένα όνομα με μια συγκεκριμένη οριστική περιγραφή ή μια προσδιορίσιμη σύζευξη οριστικών περιγραφών. Αντ' αυτού, η αναφορά ενός ονόματος καθορίζεται ως όποιο αντικείμενο είναι μοναδικό στο να ικανοποιεί ένα επαρκές, αλλά ασαφώς θεωρούμενο και απροσδιόριστο σύνολο περιγραφών οι οποίες συνδέονται με το όνομα, και κάποιες από τις περιγραφές αυτού του συνόλου έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα από κάποιες άλλες. Σύμφωνα με την πρόταση του Searle (η θεωρία του Searle ονομάζεται «cluster theory of descriptions» (θεωρία δέσμης περιγραφών)) η αναφορά του όρου «Αριστοτέλης» καθορίζεται ως όποιο αντικείμενο ικανοποιεί έναν επαρκή αριθμό από τις περιγραφές «ο δάσκαλος του μεγάλου Αλεξάνδρου», «ο πιο φημισμένος μαθητής του Πλάτωνα»,..., «ο ιδρυτής του Λυκείου στην αρχαία Αθήνα», δίχως όμως να είναι σαφώς καθορίσιμο ποιες ακριβώς από αυτές τις περιγραφές θα πρέπει να ικανοποιεί κάποιο αντικείμενο προκειμένου να είναι η αναφορά του όρου «Αριστοτέλης». Κάποιες από αυτές τις περιγραφές έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα στον καθορισμό της αναφοράς του όρου «Αριστοτέλης». Για παράδειγμα, η οριστική περιγραφή «ο πιο φημισμένος μαθητής του Πλάτωνα» έχει μεγαλύτερη βαρύτητα από την οριστική περιγραφή «ο φιλόσοφος που γεννήθηκε στα Στάγειρα». Επομένως εάν αποδειχθεί ότι η τελευταία περιγραφή είναι κενή, ο όρος δεν καθίσταται κενός.

II) Ένα άλλο σημείο της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων που εγείρει ερωτήματα βασίζεται στο ότι συχνά οι οριστικές περιγραφές που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση του ονόματος περιέχουν κάποια άλλα ονόματα. Παραδείγματος χάρη, υποθέσαμε ότι το νόημα του όρου «ο Αριστοτέλης»

¹ Searle, J., (1958), "Proper Names", *Mind* 67, 166-73.

δίνεται από τις περιγραφές «ο πιο φημισμένος μαθητής του Πλάτωνα», «ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου» κ.α. Οι περιγραφές αυτές περιέχουν όμως κάποια άλλα ονόματα, π.χ. «Πλάτωνας», «Μέγας Αλέξανδρος», των οποίων το νόημα θα πρέπει, σύμφωνα με τη περιγραφική θεωρία των ονομάτων, να δίνεται από κάποιες περιγραφικές συνθήκες. Ενδέχεται όμως η περιγραφική συνθήκη που δίνει το νόημα αυτών των ονομάτων να περιέχει άλλα ονόματα κ.ο.κ. και η περιγραφική συνθήκη που δίνει το νόημα αυτών να περιέχει άλλα ονόματα, μερικά από τα οποία ενδέχεται να είναι «ο Αριστοτέλης» και «ο Μέγας Αλέξανδρος». Με τον τρόπο αυτό φαίνεται πώς τελικά οδηγούμαστε σε έναν τεράστιο κύκλο και πώς σε τελευταία ανάλυση η περιγραφική θεωρία των ονομάτων δεν μας εξηγεί πώς το όνομα συνδέεται με το αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται. Μας παραθέτει απλώς άλλες και άλλες περιγραφές.

III) (Kripke²) Μια άλλη κατηγορία προβλημάτων της περιγραφικής θεωρίας βασίζεται στο ότι η περιγραφική θεωρία εισάγει αναλυτικές σχέσεις ανάμεσα στο όνομα και την οριστική περιγραφή (περιγραφές), καθώς ισχυρίζεται ότι το νόημα του ονόματος δίνεται από κάποια ή κάποιες οριστικές περιγραφές. Όμως, οι αναλυτικές σχέσεις που εισάγονται από την περιγραφική θεωρία ανάμεσα στο όνομα και την περιγραφή (περιγραφές) καθιστούν κατ' ανάγκην αληθείς προτάσεις που είναι μόνο ενδεχομενικά αληθείς. Ας εξηγήσουμε περισσότερο αυτό το πρόβλημα.

Ας υποθέσουμε ότι το νόημα-σημασία του όρου «Αριστοτέλης» δίνεται από την οριστική περιγραφή «ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου». —Η εκδοχή του Searle δεν είναι άτρωτη από τη συγκεκριμένη αντίρρηση. Η παρούσα αντίρρηση διατηρεί την ισχύ της ακόμη και εάν δεχθούμε, όπως ο Searle, ότι το νόημα του ονόματος δίνεται από μια δέσμη οριστικών περιγραφών.

Επομένως, η πρόταση

«Ο Αριστοτέλης ήταν ο δάσκαλος του μεγάλου Αλεξάνδρου»

εκφράζει σχέση συνωνυμίας ανάμεσα στο όνομα και την περιγραφή και είναι μια αναλυτική πρόταση (υπενθυμίζουμε ότι αναλυτικές είναι οι προτάσεις οι οποίες είναι αληθείς δυνάμει των νοημάτων – εννοιών- των όρων που περιέχουν και ανεξάρτητα από τον κόσμο. Στις αναλυτικές προτάσεις αντιπαρατίθενται οι συνθετικές οι οποίες είναι αληθείς ή ψευδείς δυνάμει του τρόπου που είναι ο κόσμος). Επομένως η πρόταση του παραδείγματός μας θα είναι κατ' ανάγκην αληθής. (Υπενθυμίζουμε ότι κατ' ανάγκην αληθείς είναι οι προτάσεις που είναι αληθείς σε όλους τους δυνατούς κόσμους, δηλαδή, αληθείς προτάσεις που όμως δε συμβαίνει να αληθεύουν κατά τρόπο απλώς ενδεχομενικό, αλλά προτάσεις οι οποίες δεν θα ήταν δυνατό να είναι ψευδείς. Κατά παράδοση, όλες οι αναλυτικές προτάσεις είναι κατ' ανάγκην αληθείς, εφόσον η αλήθεια των αναλυτικών προτάσεων είναι ανεξάρτητη από τον κόσμο στον οποίο αναφερόμαστε).

² S. Kripke, *Naming and Necessity*, 1972, Basil Blackwell, Oxford.

Εάν δεχθούμε τους ισχυρισμούς της περιγραφικής θεωρίας, έπεται ότι η πρόταση

«Ο Αριστοτέλης ήταν ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου»

εάν είναι αληθής, θα είναι κατ' ανάγκην αληθής.

Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι συλληπτό (είναι λογικά αδύνατο, δεν υπάρχει δυνατός κόσμος όπου) ο Αριστοτέλης να μη δίδαξε τον Μέγα Αλέξανδρο. Σε αντίθεση όμως με αυτή τη συνέπεια της περιγραφικής θεωρίας, μπορούμε να σκεφτούμε, δίχως να εμπίπτουμε σε λογικό σφάλμα, ότι ο Αριστοτέλης ακολούθησε διαφορετικό δρόμο στη ζωή του, ότι ποτέ δεν ασχολήθηκε με τη φιλοσοφία, ότι έγινε βοσκός, ότι ποτέ δε βρέθηκε στη Μακεδονία και ότι ποτέ δε δίδαξε τον Μέγα Αλέξανδρο. Ίσως, καθώς σκεπτόμαστε αυτές τις δυνατότητες, να εμπέσουμε σε ιστορικό σφάλμα· ωστόσο, αυτό δεν θα ήταν επαρκές για να δείξει πως το να αρνηθούμε ότι ο Αριστοτέλης δίδαξε τον Μέγα Αλέξανδρο είναι λογική αδυνατότητα και επομένως θα ήταν ανεπαρκές για να δείξει ότι η εν λόγω πρόταση είναι όντως κατ' ανάγκην αληθής. Η παραδοχή ότι τα ονόματα σχετίζονται αναλυτικά με κάποια οριστική περιγραφή, που μοιάζει να είναι η βασική παραδοχή της περιγραφικής θεωρίας, καθιστά αναλυτικές, και επομένως κατ' ανάγκην αληθείς ορισμένες προτάσεις, οι οποίες, σύμφωνα με κάποιες προθεωρητικές παραδοχές μας, είναι απλώς ενδεχομενικά αληθείς. Επομένως η περιγραφική θεωρία έχει προβληματικές συνέπειες.

Ένα επιπλέον πρόβλημα των περιγραφικών θεωριών που επισημαίνει ο Kripke είναι ότι, σε αντίθεση με τον ισχυρισμό αυτών των θεωριών, οι οριστικές περιγραφές μοιάζουν να μην παρέχουν ούτε ικανές ούτε αναγκαίες συνθήκες για τον καθορισμό της αναφοράς του ονόματος. Χρησιμοποιούμε ένα παράδειγμα του ίδιου του Kripke. Όπως είναι γνωστό ο Kurt Goedel είναι αυτός που πρώτος απέδειξε το θεώρημα μη πληρότητας. Οι περισσότεροι που κατανοούν το όνομα «Goedel» το συσχετίζουν με την οριστική περιγραφή «αυτός που πρώτος απέδειξε το θεώρημα μη πληρότητας». Υποθέστε όμως ότι, σε αντίθεση με αυτό που πιστεύουν οι περισσότεροι, στην πραγματικότητα κάποιος άλλος, με το όνομα «Schmidt», είχε αποδείξει πρώτος το θεώρημα μη πληρότητας και ότι ο Goedel αντέγραψε την απόδειξη του Schmidt. Το πρόσωπο που ικανοποιεί την περιγραφή «αυτός που πρώτος απέδειξε το θεώρημα μη πληρότητας» είναι ο Schmidt και επομένως η περιγραφή δεν παρέχει ικανή συνθήκη για τον καθορισμό της αναφοράς του ονόματος Goedel. Ως αναφορά του ονόματος «Goedel» προσδιορίζεται μέσω της περιγραφής ο Schmidt και όχι ο Goedel. Επιπλέον η περιγραφή δεν παρέχει ούτε αναγκαία συνθήκη για τον καθορισμό της αναφοράς του ονόματος Goedel, εφόσον το όνομα «Goedel» αναφέρεται στον Goedel, ακόμη και στην περίπτωση που οι οριστικές περιγραφές οι οποίες συνδέονται με το όνομα είναι λανθασμένες, δηλαδή η αναφορά του ονόματος «Goedel» δεν ικανοποιεί αυτές τις οριστικές περιγραφές. Ή σκεφτείτε ένα άλλο παράδειγμα. Πολλοί πιστεύουν ότι ο Einstein είναι αυτός που ανακάλυψε την ατομική βόμβα. Φαίνεται ότι το όνομα «Einstein» αναφέρεται στον Einstein ακόμη και εάν οι άνθρωποι συνδέουν διαφορετικές περιγραφές με το όνομα ή ακόμη και εάν έχουν άγνοια αυτών των περιγραφών.

Σύμφωνα με τον Κριρκε το νόημα του ονόματος δεν μπορεί να δίνεται από κάποια οριστική περιγραφή, διότι υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στα ονόματα και τις οριστικές περιγραφές. Τα κύρια ονόματα, κατά τον Κριρκε, είναι *άκαμπτοι αναφορές* (*άκαμπτοι καταδηλωτές*) (rigid designators), ενώ οι οριστικές περιγραφές είναι *μη-άκαμπτοι αναφορές* (*εύκαμπτοι αναφορές, μη-άκαμπτοι καταδηλωτές*). Ας δούμε τι σημαίνουν αυτοί οι όροι και ποιά είναι η καθοριστική διαφορά εισάγει η διάκριση.

Ορισμός: Ένας όρος είναι *άκαμπτος αναφορέας* εάν και μόνο εάν αναφέρεται στο ίδιο αντικείμενο (καθέκαστο-επιμέρους) σε κάθε δυνατό κόσμο.

Ορισμός: Ένας όρος είναι *μη άκαμπτος (εύκαμπτος) αναφορέας* εάν και μόνο εάν είναι δυνατό να αναφέρεται σε διαφορετικά αντικείμενα (καθέκαστα-επιμέρους) σε διάφορους δυνατούς κόσμους.

Σκεφτείτε τα ακόλουθα παραδείγματα:

I) «Ο τωρινός πρόεδρος της δημοκρατίας ίσως να μην ήταν ο τωρινός πρόεδρος της δημοκρατίας»

II) «Ο Κωστής Στεφανόπουλος ίσως να μην ήταν ο Κωστής Στεφανόπουλος»

Είναι δυνατό να συλλάβουμε την περίπτωση όπου η I) είναι αληθής. Είναι δυνατό το πρόσωπο που είναι αυτή τη στιγμή πρόεδρος της δημοκρατίας να είχε ακολουθήσει διαφορετικό δρόμο στη ζωή του και να μην ήταν τώρα ο πρόεδρος της δημοκρατίας. Μπορούμε να σκεφτούμε κάποιον δυνατό κόσμο στον οποίο ο όρος «ο τωρινός πρόεδρος της δημοκρατίας» αναφέρεται σε ένα πρόσωπο διαφορετικό από αυτό στο οποίο αναφέρεται σε αυτόν τον κόσμο. Δηλαδή, η περιγραφή «ο τωρινός πρόεδρος της δημοκρατίας» είναι μη άκαμπτος αναφορέας.

Ωστόσο, η περίπτωση II) δεν είναι συλληπτή. Δεν υπάρχει δυνατός κόσμος στον οποίο ο Κωστής Στεφανόπουλος να μην είναι ο Κωστής Στεφανόπουλος. (Δεν πρέπει να συγχέουμε τη II) με την «ο Κωστής Στεφανόπουλος ίσως να μην ονομαζόταν «Κωστής Στεφανόπουλος»»).

Αυτό που διακρίνει τα κύρια ονόματα από τις οριστικές περιγραφές και δεν επιτρέπει την αναλυτική συσχέτιση των δύο είναι, σύμφωνα με τον Κριρκε, ότι τα μεν ονόματα είναι άκαμπτοι αναφορές, οι δε οριστικές περιγραφές είναι μη άκαμπτοι αναφορές.

1.1 Σημασιολογικός Εξτερναλισμός (Putnam)

Σε αντίθεση με τον ισχυρισμό των περιγραφικών θεωριών, ότι το νόημα-σημασία καθορίζει την αναφορά και επομένως καθορίζει τις οδούς προς τον κόσμο, η περιγραφική θεωρία τελικά μοιάζει να αποξενώνει το νόημα από τον κόσμο. Αυτή η συνέπεια της περιγραφικής θεωρίας έχει επισημανθεί με τη χρήση ενός νοητικού πειράματος που έχει παρουσιάσει ο Hilary Putnam. Πρόκειται για το περίφημο πείραμα της δίδυμης γης. Ο Putnam μας καλεί να σκεφτούμε έναν πλανήτη, τη δίδυμη γη, ο οποίος είναι μόριο προς μόριο ίδιος με τη γη, εκτός από το ότι η ύλη που στη γη είναι το νερό, στη δίδυμη γη δεν έχει τη σύνθεση H_2O , αλλά κάποια άλλη σύνθεση, ας πούμε τη XYZ . Δηλαδή, ενώ οι λίμνες, τα ποτάμια και οι ωκεανοί στη γη είναι γεμάτα με H_2O , στη δίδυμη γη είναι γεμάτα με XYZ . Οι πεποηθήσεις των δίδυμων γήινων δε διαφέρουν καθόλου από τις πεποηθήσεις των γήινων και το XYZ δείχνει στους δίδυμο-γήινους ακριβώς όπως το νερό δείχνει στους γήινους. Η γλώσσες των διδυμογήινων δε διαφέρουν από τις γλώσσες των γήινων και οι διδυμογήινοι χρήστες των ελληνικών αποκαλούν νερό το XYZ . Οι διδυμογήινοι, πιστεύουν ότι το νερό είναι διάφανη ουσία, με την οποία ξεδιψούν, που παγώνει σε συγκεκριμένη θερμοκρασία και εξατμίζεται σε κάποια άλλη συγκεκριμένη θερμοκρασία κοκ. Όλες οι περιγραφές που συσχετίζουν οι γήινοι με το νερό είναι ακριβώς ίδιες με τις περιγραφές που συσχετίζουν οι διδυμογήινοι με το νερό. Και όλες οι εσωτερικές καταστάσεις στις οποίες βρίσκονται οι γήινοι όταν κάνουν σκέψεις για το νερό είναι ακριβώς ίδιες με τις εσωτερικές καταστάσεις στις οποίες βρίσκονται οι διδυμογήινοι όταν κάνουν σκέψεις για το νερό. Επομένως, το νόημα-σημασία του όρου «νερό» δεν διαφέρει ανάμεσα στους γήινους και τους διδυμογήινους. Ωστόσο, η αναφορά του όρου 'νερό' είναι διαφορετική στη γη από τη δίδυμη γη, εφόσον το φυσικό είδος που αποτελεί την αναφορά του όρου στη γη είναι H_2O ενώ στη δίδυμη γη είναι XYZ . Αυτό δείχνει ότι, ενάντια στον ισχυρισμό της περιγραφικής θεωρίας, το νόημα-σημασία ως περιγραφική συνθήκη, δεν καθορίζει την αναφορά. Είναι δυνατόν οι περιγραφικές συνθήκες που συσχετίζονται με κάποιον γλωσσικό όρο να παραμένουν ίδιες και η αναφορά του όρου να είναι διαφορετική. Εάν θεωρήσουμε το νόημα ως περιγραφική συνθήκη, ή εν γένει ως εσωτερική κατάσταση, τότε παραμένει μυστήριο το πώς η γλώσσα μας συνδέει με τον κόσμο. Σύμφωνα με τον Putnam απαιτείται μια θεωρία νοήματος-σημασίας κατά την οποία η ίδια η αναφορά, η παράμετρος του εξωτερικού κόσμου να είναι μέρος του νοήματος-σημασίας. Δηλαδή, απαιτείται μια εξτερναλιστική σημασιολογία όπου ο ίδιος ο κόσμος είναι μέρος του νοήματος.

Ακόμη και αν οι θέσεις της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων είναι υπερασπίσιμες, το παράδειγμα του Putnam και τα αντιπαράδείγματα του Kripke δείχνουν ότι η περιγραφική θεωρία δεν είναι πλήρης. Μια θεωρία νοήματος θα πρέπει να εξηγήσει τον τρόπο που συνδέονται οι γλωσσικοί όροι

με τα αντικείμενα και συμβάντα του εξωτερικού κόσμου στα οποία παραπέμπουν. Η περιγραφική θεωρία των ονομάτων μοιάζει να μην μπορεί να προσφέρει μια επαρκή εξήγηση αυτής της σύνδεσης.

2. Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ελένη Μανωλακάκη, 2015. Ελένη Μανωλακάκη. «Φιλοσοφία της Γλώσσας . Ενικοί όροι. Κριτική της περιγραφικής θεωρίας των ονομάτων». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: opencourses.uoa.gr/courses/PHS1

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

